

KUŞLAR DA GİTTİ (1978)

YAŞAR KEMAL (1923 – 2015)

Genel Bakış

Yaşar Kemal sokaklarda yaşam mücadelesi veren çocuklarla yapmış olduğu röportajlardan ve onlarla yaşadığı şahsi tecrübelerinden yola çıkarak bazı eserler kaleme almıştır. Bunlardan en önemlisi *Allahın Askerleri*'dir. *Kuşlar da Gitti* adlı kısa romanında Florya'da kuş yakalayıp onları "azat buzat" ettirmek için kutsal mekanlar önünde satan çocukların hikayesi anlatılır. Yaşar Kemal'in yapmış olduğu bazı röportajlarla yazınsal eserleri arasında ciddi bir ilişki vardır. Yazarın *Kuşlar da Gitti* adlı eseri bunlardan biridir. Yazarın söz konusu edilen yapıtında işlenen temel temalar insanın yabancılaşması, ahlaki yozlaşma ve medeniyet ile doğanın çatışmasıdır. Her geçen gün insani değerlerden biraz daha uzaklaşmakta olan İstanbul insanının içine düşmüş olduğu durum İstanbul'da yaşamakta olan kuşların durumu üzerinden okurun gözleri önüne serilir. Medeniyet – doğa çatışması ve ahlaki yozlaşma yazarın birçok eserinde işlediği başlıca temalardır.

Özet

Özellikle güz dönemlerinde Florya düzlüğünde birçok kuş avcısı kuşları "azat buzat" ettirmek için yakalayıp kutsal mekanların önünde satmaktadırlar. Süleyman, Semih ve Hayri adlı üç arkadaş her gün çadırlarının önünde çeşitli tuzaklar kurarak kuş yakalamaktadırlar. Anadolu'nun çeşitli vilayetlerinden İstanbul'a gelmiş olan ailelerin çocukları bu şekilde yaşam mücadelesi vermektedirler. Anlatıcı, üç arkadaşın bir şahini yakalamalarını ister ve onlara yüz lira vererek oradan ayrılır. Birkaç gün sonra çocukların yanına döndüğünde onları perişan bir halde bulur. Çocuklar Menekşeli altı çocukla kavga etmişler ve Semih yakalanan şahini alıp ortadan kaybolmuştur. Çocuklar ortadan kaybolan Semih'e, Menekşeli çocuklara ve kuşları "azat buzat" etmeyen İstanbullulara lanet okurlar. Anlatıcı çocukları balıklardan ve kuşlardan anlayan Mahmut adındaki bir arkadaşıyla tanışır. Mahmut çocukların yakalamış olduğu kuşları satmak için İstanbul'u karış karış gezer. Fakat istenen sonuç alınamaz. Aradan birkaç gün geçtikten sonra anlatıcı çocukların çadırına yeniden gelir fakat onları yerinde bulamaz. Çocukların bulunduğu yer kafası koparılmış kuşlarla doludur. Bu manzara bütün insani değerlerini yitirmiş olan İstanbul insanını temsil eden bir anıt görüntüsüne sahiptir.

Kişiler

Anlatıcı Florya düzlüğünde kuş yakalayan çocuklarla yakından ilgilenen anlatı kişisi hakkında neredeyse hiçbir şahsi bilgi yoktur. Fakat bütün anlatı onun bakış açısı ve düşünceleri aracılığıyla okura aktarılır. Çocukların sorunlarına çözüm bulmak için çeşitli yollara başvurur. Onlara para verir ve bazı arkadaşlarıyla onları tanışır. Anlatıcı anlatı boyunca daha çok bir gözlemci konumundadır. Kendisiyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemiş olsa da onun yazarı temsil ettiği birçok niteliğiyle anlaşılmaktadır.

Hayri Florya'da kuş yakalayan çocuklardan biri olan anlatı kişisi aslen Rizelidir. Komşuları babası tarafından öldürülünce ellerindeki her şey avukatların ücretini ödeyebilmek için satılmıştır. Fakat baba buna rağmen on beş yıl hapis cezası almıştır. Ölen adamın akrabaları kan davası başlattıkları için Hayri adını değiştirerek İstanbul'a kaçmak zorunda kalmıştır. İstanbul'a gelen Hayri para kazanmak için hırsızlık dahil birçok iş yapmıştır. En çok istediği şey annesini İstanbul'a getirebilmektir.

Semih Çocukların kurmuş olduğu çadırda kuş yakalamaya çalışan karakterlerden biridir. Semih oldukça kavgacı bir tiptedir. Kendilerini sürekli taciz eden Menekşeli çocuklarla kavga edip Tuğrul adlı bir çocuğa bıçak çeker. Anlatıcının çocuklardan istemiş olduğu şahini yakaladıktan sonra şahini ve adamın verdiği yüz liranın elli lirasını alarak ortalıktan kaybolur. Her gün fırıncıdan almış olduğu bedava ekmekleri satıp arkadaşlarıyla sinemaya gitmiştir. Yasa dışı işler yapmaya oldukça meyillidir.

Süleyman Anlatıcıyla en çok konuşan kuş yakalayıcılarından biridir. Kuş satın almayan İstanbullulara sürekli sitem eder ve bir gün kuşları öldürerek ortadan kaybolur.

Tuğrul Menekşe mahallesinde bekçilik yapan bir adamın oğludur. Aynı mahalleden olan altı arkadaşıyla birlikte kuş yakalayan çocukları sürekli izleyip onları taciz ederler. Bir gün Semih'le kavgaya tutuşan Tuğrul onlara kuşları ne zaman yiyeceklerini sorar. Anlatıcının sonunda Tuğrul'un beklediği olur. Çocuklar kuşları yemiş ve kafalarını orada bırakmışlardır. Tuğrul haklı çıktığı için gayet mutludur.

Mahmut Yazarın arkadaşı olan bir balıkçıdır. Uzun zamandır yapmış olduğu seyahatler sayesinde her çeşit kuşu ve balığı görmüştür. Kuşlarını satamayan çocuklara yardım etmek ister fakat o da gittiği hiçbir yerde kuşları satamaz. Mahmut İstanbul insanından ümidini kesmiştir.

Ali Şah Edirne asıllı bir çingene olan karakter Dolapdere'de herkes tarafından tanınmaktadır. Ali Şah kendisinden yardım isteyen herkese mümkün olduğunca yardım etmeye çalışır. Semih, yakalamış olduğu şahini Ali Şah'ın eğitmesini ister.

Öykü

Florya Düzlüğündeki Kuş Avcıları Tuğrul adındaki genç bir çocuk altı arkadaşıyla birlikte Fatih'ten Florya'ya kuş yakalamak için gelen çocukları izlemeye gelir. Eylülün on beşinde civar semtlerden birçok insan Kınalıada'dan kalkan uçakları izlemeye gelmişlerdir. Çocuklarsa kurdukları tuzaklarla Florya'dan göç etmekte olan çeşitli kuşları yakalamak amacındadırlar. Çocuklarla birlikte balıkçılar da kurdukları tuzaklarla balık yakalamaya çalışmaktadırlar. Kuş yakalamaya çalışan çocukların durumu gayet acıklıdır. Sadece türkü söylemek için ağızlarını açmaktadırlar. Anlatıcı Tuğrul'un yanına gelir. Anlatıcı ona birkaç defa söylenmiş olmasına rağmen çocuk ona cevap vermez. Tuğrul en sonunda anlatıcıya derdini anlatır. Birkaç adım uzağındaki çadırı gösterip yeniden susar. Anlatıcı bir süre çadırdaki neler olup bittiğini ve Tuğrul'u seyrederek çadırdaki gençler de Tuğrul gibi kuş yakalamaya çalışmaktadırlar. Tuğrul onlardan daha erken kalkıp düzlüğe gelerek tuzaklarını kurar ve onlardan daha fazla kuş yakalamaya çalışır. "Florya düzlüğü Florya düzlüğü olduğundan beri, ta Bizanstan, Osmanlıdan bu yana bu küçücük kuşlar, nereden gelip nereye gidiyorlarsa, ekimden ta aralık sonuna kadar mekan tutarlar. Ve o günlerden bu günlere kadar da İstanbul şehrinin insanları bu kuşları türlü tuzaklarla yakalarlar. Yakalayıp Hıristiyanlara kiliselerin, Yahudiye sinagogların, Müslümanlara camilerin önünde azar buzat, beni cennet kapısında gözet, satarlar".

Kuş Yakalayan Çocukların Durumu Çocuklar yakalamış oldukları kuşları kutsal mekanların önünde para karşılığında azat ettirmektedirler. Elde kalan kuşları da Eminönü'ndeki kuş pazarında satmaya çalışırlar. Çocuklar zaman zaman atmaca ya da şahin gibi yırtıcı kuşları da yakalamaktadırlar. Fakat bu kuşlar yalnızca çingene Halil tarafından satın alınmaktadır ve kazanılan para kaybedilen miktarı telafi etmeye yetmez. Anlatıcı bir şahinin uçuşunu fark eder. Çocuklara kuşu yakalamaları karşılığında yüz lira vereceğini söyler. Çocuklar çok sevinir ve hemen işe koyulurlar. Çocuklar uzun süre uğraşmış olmalarına rağmen şahini bir türlü tuzağa çekemezler. Anlatıcı tarafından çocukların bazıları tanıtılır. Çocukların isimleri; Semih, Süleyman ve Hayri'dir. Şahinin yakalanmasını bekleyen anlatıcıya bazı çocuklar dertlerini anlatır. Süleyman fakirliğinden dem vururken Semih, kuşları artık azat etmeyen İstanbullulara sitem eder. Çocuklar kuşlara eziyet etmek istememektedir fakat ellerinden başka bir iş de gelmemektedir. Satılmayan her kuş onların elinde kalır ve kafeste perişan olurlar. Anlatıcı Semih'e elde kalan kuşları kuş pazarında satmasını önerir. Fakat kuş pazarının sahibi son ziyaretlerinde onları kovalamış ve çocuklardan aldığı kuşları para vermeden azat etmiştir.

Kuş Yakalayıcılarının İstanbullularla Olan İmtihani Ardından üç arkadaş, Süleyman'ın annesi Zare'nin kilimini nasıl ve neden sattıklarını anlatırlar. Süleyman'ın annesinden yadigar kalan kilim arkadaşlar tarafından satılmıştır. Semih ve Hayri bundan dolayı çok pişman ve üzgündürler. Artık en büyük amaçları kilimi yeniden satın almaktır. Anlatıcı onlara kilimi geri satın alacaklarını söyler. Annesinin durumuna üzülen Süleyman bütün hıncını kuş pazarının sahibi olan Hacı'dan almak, onu öldürmek istemektedir. Hayri ve Semih anlatıcıya onun hiç kimseyi incitmeyeceğini, yalnızca çok sinirli olduğunu söylerler. O günün akşamında kafesler ağzına kadar kuşla dolar. Süleyman hiçbir kuş satamamış olmaktan dolayı sinirlidir. İstanbulluları kuşları azat etmedikleri için vicdansızlıkla suçlar ve İstanbul'un tanrı tarafından cezalandırılacağını söyler. Çocuklar anlatıcıya alıcı kuşların ne kadar bıldırcın yakalayabileceğini sorar. Anlatıcı balıkçı Hasan Kaptan'dan öğrendiklerini onlara anlatır. Alıcı

kuşların iyi eğitilmesi gerekmektedir. Çocuklar Dolapdereli Ali Şah'ın alıcı kuş yetiştirebileceğini söyler. Anlatıcı ve çocuklar arasındaki şahinler ve bildircinler hakkındaki sohbet devam eder. Akşam vakitlerinde anlatıcı, çocuklara şahinin karşılığında vereceği yüz lirayı önceden verir. Onlardan daha büyük kafesler almalarını ister. Bu sayede kuşlar biraz daha rahat edebileceklerdir. Ardından anlatıcı oradan ayrılır ve çocuklar ona şahini yakalayacaklarına söz verirler.

Kuş Yakalayıcılarının Semt Çocuklarıyla Kavga Etmesi Birkaç gün sonra, yağmurlu bir günde anlatıcı, Florya düzlüğündeki çocukların yanına gitmeye fırsat bulur. Güz mevsiminde çiçekler tohumlarını saçmaya başlamış ve her yer çeşitli kuşlarla dolmuştur. Anlatıcı çocukların yanına varır. Çocukların yüzünden düşen bir parçadır. Süleyman şahinin kaçtığını söyler ve bazıları ciddi derecede yaralanmıştır. Fakat kafesler yeniden ağızına kadar kuşla dolmuştur. Çocuklar Florya'nın yerli çocuklarıyla kavga etmişlerdir. Birbirlerine sürekli laf atarak didişen ve birbirlerini çekemeyen kuşçularla diğer çocuklar büyük bir kavgaya tutuşmuşlardır. Fakat kavga konusunda daha tecrübeli olan kuşçular diğerlerini kaçırmayı başarmışlardır. Semih yakalanan şahini sahiplenmiş ve alıcı kuşu alıp gitmiştir. Çocuklar anlatıcıya verdikleri sözü tutamadıkları için üzgündürler ve Semih'e lanet okurlar.

Çağın ve Toplumun Değişmesi Ertesi gün anlatıcı Mahmut'la buluşur. Mahmut oldukça mutlu, insana neşe veren, derdi ve tasayı unutturan bir karakterdir. Kimsenin adını bile bilmediği kuşları ve balıkları görmüştür. Bütün Akdeniz'i teknesiyle gezmiştir. Anlatıcıyla Mahmut Menekşe'den Florya'ya doğru yürümektedirler. Anlatıcı onun bildiği hayvanları yazmak istediğini söyler. Mahmut, Bizans döneminden itibaren İstanbul'daki kutsal mekanların önünde satılan kuşları anlatmaya başlar. O dönemlerin kuşçuları toplum tarafından saygı gören şahsiyetlerdir. Bir kuşçu her gün binlerce kuşu azat edilmesi için satar. Mahmut sadece dayanıklı olan kuşları yakalamış diğerlerine hiç dokunmamıştır. Zaman içinde İstanbul ve insanları tamamen değişmiştir. İnsanlar manevi değerlerden ziyade maddi beklentileriyle uğraşır hale gelmiştir. İnsanlar her geçen gün daha fazla hissizleşmeye ve yabancılaşmaya başlamıştır. Akşama doğru anlatıcı çocukların yanına uğrar. Çocuklar Mahmut'un uğradığını ve kuşlarla ilgilendiğini söylerler. Çocuklar anlatıcıya söz verdikleri kuşu yakalayamamışlardır. Bundan dolayı üzgündürler. Bütün gün uğraşmalarına rağmen istedikleri kadar kuş yakalayamamışlardır. Kuşların yavaş yavaş insanları terk ettiğini düşünürler.

İstanbul Halkının Durumu “(...) şu Dolapdere bu yeryüzünde bir tanedir. Yoldur, labirenttir, gecekondudur, randevuevidir, karhanedir, namuslu, kız oğlan kızdır. Kiri İstanbulu götürür. Temizliği sakız gibi gıcır gıcır. Bir insan mahşeridir, doğudan, batıdan, güneyden kuzeyden ipini koparan soluğu burada almıştır. Oto tamircileri, lüks feneri, denizci fenerleri, iki tekerleği kalmış bir bisikletten yepyeni bir bisiklet çıkaran bisiklet onarıcıları, oto yapanlar, deniz motoru, yepyeni tekneler icat edenler, kabara çakanlar, bez dokuyanlar, tombalacılar, tombala çekenler, kaçak sigara satanlar, içkiyi en efendice içenler, zilzurna sarhoş olanlar oradadır. Yetmiş iki milletin adam olmamış, dikiş tutturamamışları gelmişler oraya sığınmışlar, bir baltaya sap olmuşlardır”. Anlatıcı Dolapdere halkından ve semtinden bahseder. Dolapdere kültürel olarak rengarenk bir semttir. İstanbul'a büyük umutlarla gelip doğru düzgün dikiş tutturamamış olan insanların semtidir. Daha sonra Dolapdere'nin en çok tanınan ismi ve kuş eğitimsi Ali Şah'tan bahsedilir. Ali Şah Edirne doğumlu, Arnavut ağızıyla konuşan, Dolapderelilerin her derdine derman olmaya çalışan bir karakterdir. Ali Şah hayli yetenekli bir kuş eğitimsidir.

Kuş Yakalayıcılarının Geçmişi ve Geleceği Anlatıcı Semih'in aldığı şahini ona götürüp eğittireceğini ve Kilyos'ta bildircin yakalayacağını tahmin eder. Anlatıcıya göre belki Semih, arkadaşlarıyla barışacak ve onlarla birlikte avlanacaktır. Semih aynı zamanda anlatıcıya göre balıkçıların ağlarını çalıp başka balıkçılara satacaktır. Ardından anlatıcı Hayri'den bahseder. Babasının komşusunu vurarak nasıl hapse düştüğü ve Hayri'nin neden İstanbul'a geldiği anlatılır. Hayri'nin en büyük hayali Rize'deki annesini bir an önce İstanbul'a getirtmektir. Semih küçük yaşına rağmen birçok kızla birlikte olduğunu anlatmıştır. Fırıncıdan bedavaya aldığı ekmeği satarak para kazanmış ve kazanılan parayla üç arkadaş sinemaya gitmişlerdir. Bunu öğrenen fırıncı Semih'i bir dahaki gelişinde döver.

İstanbul Halkının Yozlaşması Çadırdaki çocuklar satamadıkları kuşları Mahmut'un satabileceğini düşünürler. “Mahmut, yarın, yarın değilse öbür gün balığa çıkmayacak, düşecek şu kafesleri kuş dolu çocukların önüne gidecek Sultanahmede, Ayasofya önüne, gidecek Üsküdar, o eski Müslüman mahallesine, Eyübe, Taksime, Taksimden Şişli alanına ve insanlar arasında kuşlara, insanlara azıcık sevgisi kalmışları arayacak. Hem de bulacak. Belki bir köşede kalmış yaşlı, ak

yeldirmeli, toprağa yumuşacık, bir peri gibi basarak uçacakmış gibi yürüyen bir kadın gelecek, bir büyükanne, bir iki buçukluk uzatıp bir kuş isteyecek, kuşu eline alıp sırtını şahadetparmağıyla okşayacak, kuşun korku, telaş içindeki kara gözlerine bakıp içi büyümlü bir sevgi, acımayla dolacak, ince dudaklarından kuşun üstüne sıcak soluğuyla eski, unutulmuş bir çocukluk duası dökülecek, sonra da sağ elini havaya kaldırıp parmaklarını açıp kuşa bakacak, kuş önce bir ikircik geçirip az biraz avucunun içinde, sıcaklığında kalacak, sonra birden de kendine gelip ok gibi avucunun içinden fırlayacak, çavarak minarenin arasından sevinç içinde yitip gidecek". Mahmut anlatıcısıyla İstanbul'un ne kadar değiştiğiyle ilgili konuşur. İstanbul her geçen gün yapılaşmaya başlamış ve insanlar arazi satın alma yarışına başlamışlardır. Mahmut İstanbulluların burunlarının ucunu bile artık göremediklerini ve kuşçuluğun geçmişte kaldığını söyler. Ona göre insanlar artık maneviyattan ziyade maddiyata önem vermeye başlamışlardır. İstanbul gün geçtikçe çölleşmeye başlamıştır. Mahmut çocuklara yardım etmeyi kabul eder ve anlatıcı çocuklardan görmüş olduğu kızıl kartalı yakalamalarını ister. Eğer çocuklar kızıl kartalı yakalamayı başarırlarsa anlatıcı onlara istedikleri kadar para verecektir. Çocuklar o gün kartalı yakalayamamışlardır.

Çocukların Çeşitli Semtlerde Kuş Satma Çabası Ertesi gün Mahmut kuşları alıp çocuklarla birlikte Anadolu'dan göç etmiş insanların yaşadığı Kazlıçeşme'ye gider. Fakat çocuklar Kazlıçeşme halkından umduklarını bulamazlar. Çocuklar küçücük kuşları kafeslere doldurdukları için yerli halk tarafından ayıplanırlar ve çevredekiler kafese tıklımış kuşların azat ettirilmesinde sevap kazanacak bir durum göremezler. Aksine çocukların günahına ortak olduklarını düşünürler. Çocuklar, etrafa toplanan kızgın kalabalıktan kurtularak Sirkeci trenine binerler. Yeni Cami'nin önüne gelip kuşları satmaya çalışırlar.

Umutların Tükenmesi Etraflarında bir iki defa kalabalık oluşsa da sadece bir kişi kuş azat eder. Daha sonra camiden çıkan çember sakallı bir ihtiyar onları kovalar. Mahmut ve çocuklar kuş satmaya çalışırken bir yandan İstanbul'un keşmekeşliği anlatıcı tarafından anlatılır. Bir süre sonra zabıtalara ortaya çıkar ve işportacıların her biri kaçışmaya başlar. Mahmut çocukları alıp saklar. Zabıtalara gittikten sonra ortalık eskisinden daha kalabalık hale gelir. Her yer satıcılarla dolar. Şu an satış için en uygun zamandır. Mahmut ezgili bir biçimde bağırmağa başlar. Etraflarına ciddi bir kalabalık toplanmış olsa da bir ya da iki kişinin haricinde kimse kuş almaz. Yaşlı bir kadın torunu için, İstanbullu olmayan bir adamsa memleket hasreti çektiği için kuş alır. Daha fazla kuş satamayacaklarını anlayan çocuklar en sonunda pes ederler. Son bir defa daha kuş satılabilmek için insanlara; eğer onları satın almazlarsa akşam yiyeceklerini söylerler. Yine de hiçbir kuş satılamaz.

Çocukların ve Kuşların Gidişi Anlatıcı birkaç gündür çocukların çadırına hiç uğramamıştır. Tuğrul'u her gördüğünde onun yüzündeki hain gülümseme anlatıcıyı endişelendirmiştir. Çocukların başına kötü bir şey geldiğini düşünür. Anlatıcı kızıl kartalı yeniden gördüğünde çocukların sevinmiş olduğunu düşünerek onların kavak ağacı altındaki çadırına gider. Lakin anlatıcı çadırı orada bulamaz. Çocukların yerleşmiş olduğu yere biraz daha yaklaşan anlatıcı korkunç manzarayla karşılaşır. Çocuklar sözlerini tutmuş ve kuşları yemiştir. Etraf kuş kafalarıyla doludur. "(...) önümde İstanbul şehrinin acımasızlığının, yitmişliğinin, kendi kendini, insanlığını unutmışluğunun, Çok şeyler yitirmişliğinin bir anıtı, yüzlerce kuş başından dikilmiş bir anıtı duruyordu".

Temalar

Ahlaki Yozlaşma Modern çağlarda insanların yaşamış olduğu en başat sıkıntı üretilen meta karşısında değersizleşmeleridir. Semih, Süleyman ve Hayri üçlüsü yakaladıkları kuşların insanlar tarafından "azat buzat" edilmesini istemektedirler. Onlara işkence ediyor olmaktan memnun değildirlar. Geçmişte insanların çok daha vicdanlı olduğu ve tutsak olan kuşlarla küçük çocuklara acındığı üzerinde durulur. Lakin zaman geçtikçe insanlar hissizleşmiş ve duyarsızlaşmışlardır. Anlatıdaki temsili toplum insani değerlerden her geçen gün uzaklaşmış ve doğasına yabancılaşmıştır. Eserde yer alan çocuk karakterler İstanbulluların vicdansızlığı ve duyarsızlığı karşısında sürekli olarak onlara lanet okumaktadırlar. İnsanların zaman içinde bireyselleşmesi ve onların aşırı usçu tutumları anlatı aracılığıyla eleştirilir. Çoşumculuk akımının felsefesinden de kaynaklı olarak yazarın geçmişe özlem duyduğu da söylenebilir. "O zamanlar kuşçuluk çocuklar için bayağı karlı bir işti. O zamanlar insanlar, daha iyiydiler denemez, kim bilir, ama daha başkaydılar. Belki de kuşları daha çok seviyordular. Belki de yürekleri yufka, daha acımayla, daha sevgiyle doluydular. Belki de doğaya daha yakındılar, kim bilir... Şimdiki insanlara vız geliyor kafeslerde küçücük kuşların ölmesi. Kiliselere, havralara artık uğrayan kalmadı, pazardan pazara, o da birkaç kişi, ölümden ölüme, o da birkaç kişi. Camilerden çıkan çember sakallı, başları inadiyeli korkunç öfkeli yüzleriyle dış gıcırdatanları, bu o güzelim

Süleymaniye'nin güler yüzüne hiç yakışmayan asık, ölüm suratlılar mı acıyacak kafesteki küçücük kuşlara da, azat buzat eyleyecekler...”.

Medeniyet – Doğa Çatışması İstanbul şehri kentleşmeyle birlikte içinde bulundurduğu birçok doğal zenginliği ve biyolojik çeşitliliği kaybetmeye başlamıştır. Yaşar Kemal'de olduğu gibi Jean-Jacques Rousseau da insanlığın medeni gelişiminin kendisine yeni zincirler bağlamaktan ibaret olduğu görüşündedir. İstanbul'da her geçen gün artan çarpık ve plansız yapılaşma doğayı tahrip etmiş ve kuşların bile gitmesine sebep olmuştur. İnsanlar günden güne doğasına yabancılaşmaya ve mekanikleşmeye başlamıştır. “Geçen yıl bu dikenliğin sahibi de burasını, parselledi, metrekaresini üç yüz, beş yüz liradan okuttu yeni zenginlere... Altına hücum gibi, arsaya hücum başladı İstanbulda ... Bir karış arsa için İstanbulun bu aç gözlü canavarları birbirlerinin gözlerini oyacak, birbirlerinin ırzlarına geçecek, birbirlerini boğazlayacak, kıtır kıtır kesecekler. Bir avuçluk arsa toprağı için. Gelecek yıl işte burada, şu bakır rengi dikenliğin yerinde için bulanmadan bakamayacağın çirkin beton apartmanlar, villalar yükselecek. Sokaklarında yalnız birbirlerine gösteriş yapmak, para para, yalnız para kazanmak için yaşayan, insanlıklarını unutmuş yaratıklar caka satacaklar”.

Kişi İncelemesi

Anlatıcı (Melankolik)

Karakter Florya düzlüğünde kuş yakalayan çocuklarla yakından ilgilenen anlatı kişisi hakkında neredeyse hiçbir şahsi bilgi yoktur. Fakat bütün anlatı onun bakış açısı ve düşünceleri aracılığıyla okura aktarılır. Çocukların sorunlarına çözüm bulmak için çeşitli yollara başvurur. Onlara para verir ve bazı arkadaşlarıyla onları tanıştır. Anlatıcı anlatı boyunca daha çok bir gözlemci konumundadır. Kendisiyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemiş olsa da onun yazarı temsil ettiği birçok niteliğiyle anlaşılmaktadır. Kişilik özellikleri olarak anlatıcı; duyarlı, bilinçli, meraklı, maceracı, canlı, hayalperest, soyut, liberal, vicdanlı, melankolik, endişeli, karamsar ve sorumlu bir karakterdir.

Etkinlikler Florya düzlüğünde kuş yakalamaya çalışan çocukları izleyen anlatıcı, bir gün onlarla tanışır ve sohbet etmeye başlar. Anlatıcı bilinç akışı yöntemiyle çocukların hikayelerini ve dertlerini okura aktarır. Zaman zaman onlarla direkt olarak temasa geçer. Anlatıcı çocukların hikayelerini ve sorunlarını gözlemleyen ve yorumlayan bir konumdadır. Bir gün Florya'da görülen bir şahinin yakalanması karşılığında çocuklara yüz lira vereceğini söyler. Fakat anlatıcının istediği alıcı kuş yakalanmasına rağmen çocuklardan biri kuşu alıp ortadan kaybolmuştur. Anlatıcı çocuklara nasıl daha iyi kuş yakalayabilecekleri ve kuşları nerede satabilecekleriyle ilgili tavsiyelerde bulunur. Balıkçı Hasan Kaptan'dan öğrenmiş olduğu tuzak kurma yöntemlerini çocuklara anlatır. Daha sonra Florya düzlüğünde görülen bir kızıl kartalı çocukların yakalamasını ister. Kartalı yakalayabilirlerse onlara istedikleri kadar para vereceğini söyler. Anlatıcı onları kuşlardan iyi anlayan Mahmut'la tanıştır. Mahmut çocuklara kuşları satmalarında yardımcı olmaya çalışır ve bu süreçte bütün yaşananlar anlatıcı tarafından okura aktarılır. Çocuklar beklentilerinin hayli altında kalan bir sayıda kuş satabilmişlerdir. Anlatıcının istemiş olduğu kızıl kartal da bir türlü yakalanamamıştır. Çocukların durumunu merak eden anlatıcı kızıl kartalı gördüğü bir gün çocukların çadırına gider. Fakat hem çadır hem de çocuklar ortadan kaybolmuştur. Kuş yakalayan çocuklar yakalamış oldukları bazı kuşları yiyip kafalarını da orada bırakmışlardır. Anlatıcı görmüş olduğu manzara karşısında derin bir karamsarlığa kapılır.

Etkileşim Anlatıyı oluşturan olay örgüsü, betimlemeler ve düşünce akışları tamamen anlatıcı tarafından okura aktarılır. Eylemsel açıdan çok fazla varlık göstermeyen karakterin en önemli görevi yaşanan olayları kendi bakış açısıyla aktarmaktır. Eserde verilmek istenen her ileti onun aracılığıyla sunulur. Anlatıya hakim olan psikolojik durum ve dünya görüşü onun tarafından yansıtılır. Anlatıdaki bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Meraklı Eseri oluşturan temel anlatı, anlatıcının kuş yakalamaya çalışan çocukları merakla gözlemlemesi ve onlarla tanışması üzerine başlar: Ben de artık oradan her geçişimde durup çadıra, çadırdakilere bir iyice bakar oldum. Bir gün, iki, üç, beş gün, çadırı göz hapsine aldım, hiçbir şey göremedim. Onlar da, herkesler gibi ağlarını germişler, kafeslerini ağın yöresine dizmişler, petaniyalarını bağlamışlar, ısıklarını çalışıyorlar dudaklarını büzerek üstlerinden kuş kümeleri geçtikçe, dikenlerine kuşlar kondukça, onlar da coşkuyla, içleri sökülerek, gözleri dışarı uğrayacak ağlarını

çekiyorlar. Dikenlere konan kuşlar ağın içinde kalıyor ve çırpınan kuşlara çocukların üçü üç yerden koşuyor, telaşla, coşkulu, hırslı, açgözlü...”.

İlgili Anlatıcı çocukların sorunları ve hikayeleriyle yakından ilgilenir: “Tuğrul ağır ağır kalktı, iki eliyle üstünü çırpıtı, denizden yöne doğru, bana bir kere olsun bakmadan yürüdü gitti. Demek bir iyice küsmüştü. Karanlıkta yumulmuş gölgesi yusuvarlaktı. Gecekonduların arasında yitti gitti”.

Melankolik Anlatıcının ilk olarak geçmişe yönelik derin bir özlem duyduğu fark edilir. Fakat asıl aradığı şey geçmişten ziyade daha duyarlı bir toplum ve insanlıktır: “İstanbulun tarihini yazanlar Florya düzündeki kuşların, kuş yakalayıcıların tarihine boş verirlerse tarihlerinin o kadar pek işe yarayacağını sanmam. Emeklerine yazık olur. Yüzlerce yıldır kiliselerin, havraların, camilerin önünde, milyarlarca salıverilmiş kuşun sevinci, insanların sevinci, az macera mı? Biliyorum, bir gün bir hoş, yüreği temiz, akıllı birisi çıkacak, Florya kuşlarının güzel, sevinçli, umutlu tarihini yazacak, işte o zaman işte, İstanbul biraz daha güzelleşecek, biraz daha büyüdü bir kent olacak. İstanbulun büyüdü denizinde, yapılarında, göğünde, akarsularında mı yalnız, insanların mı? Ya Floryanın kuşları?”.

Dostane Anlatıcı çocuklarla yakından ilgilenir ve onların sorunlarına çözüm bulmaya çalışır: “Semih gözlerini bana dikti, baktı baktı. "Bu şahinler çok mu bildircin yakalarlar?" diye sordu. "Hasan Kaptan söyledi, çok yakalarlarmış." "Kaç tane?" "Ne bileyim ben... Yorgun kuşlar, kanatları ıslak, yağmurdan çıkıp geceleri Karadenizden gelirlermiş Rizeye... Onlar da ışık yakalarlarmış kıyıya. Gelen kuş kendisini ışığa atar, ışığın dibine toplanırmış. Yağmurlu gecelerde... Kanatları ıslak, ağır... Onlar da bildircinleri toplarlarmış." "Onlar da," dedi Hayri. "Ya şahinler?" dedi Uzun”.

Endişeli “İnsanlık öldü mü?” dedim. "Yok," dedi, "ölmedi, ölmedi ama, bir şeyler oldu, başka bir yerlerde sıkıştı kaldı herhalde?" "Nerede kaldı acaba?" Mahmudun yüzü bir sevinç ışığında şakıdı. İnsanlık belki Mahmudun bu ağız dolusu gülüşünde, bu yürek dolusu sevincindedir, kim bilir, belki... "Kuşlar da gitti," dedi Mahmut. Sonra hiç konuşmadık Kuşlar da gitti, kuşlarla birlikte de... Ne olacak, kuşlar da gitti. Azgın suratlı, bereli adamlar, gözleri vefecr okuyan, camiden Allahla yaman bir dövüşten çıkmışçasına, yüzlerinin olanca nurunu orada, içerde bırakmış çıkan insanlar, mümin mi bunlar, bu öfkeden bastıkları yeri çatlatanlar, bunlar mı mümin? Kuşlar da başlarını alıp gittiler, çoktaan...”.

Semih (Sorumsuz)

Karakter Çocukların kurmuş olduğu çadırda kuş yakalamaya çalışan karakterlerden biridir. Semih oldukça kavgacı bir tiptedir. Kendilerini sürekli taciz eden Menekşeli çocuklarla kavga edip Tuğrul adlı bir çocuğa bıçak çeker. Anlatıcının çocuklardan istemiş olduğu şahini yakaladıktan sonra şahini ve onun verdiği yüz liranın elli lirasını alarak ortalıktan kaybolur. Her gün fırıncıdan almış olduğu bedava ekmekleri satıp arkadaşlarıyla sinemaya gitmiştir. Yasa dışı işler yapmaya oldukça meyillidir. Kişilik özellikleri olarak Semih; duyarlı/duyarsız, bilinçli/bilinçsiz, meraklı, maceracı, yaratıcı, girişken, cesur, acımasız/iyi niyetli, canlı, hayalperest, dostane/hasmane, kaba, cömert/cimri, güvenilir/güvenilmez ve düzenbaz bir karakterdir.

Etkinlikler Florya düzlüğünde kuş yakalayan çocuklar arasındaki en entrik karakter Semih'tir. Arkadaşlarına genç yaşına rağmen birçok kızla birlikte olduğunu anlatmıştır. Anlatıcı tarafından istenen şahin yakalandıktan sonra onu ve anlatıcının vermiş olduğu yüz liranın elli lirasını alarak ortalıktan kaybolur. Kuş yakalamaya çalışan mahallenin çocuklarıyla ettikleri kavgada Tuğrul'la ağız dalaşına girer. Tuğrul onlara kuşları ne zaman yiyeceklerini sorup fakir olduklarını ima ettiğinde Semih genç çocuğa bıçak çeker. Semih, arkadaşlarından çalmış olduğu şahini Ali Şah'a eğittirip Kilyos'ta bildircin yakalamayı hayal etmektedir. Hatta balıkçıların zaman zaman ağlarını çalıp diğer balıkçılara bu ağları satmayı planlamaktadır. Her gün ekmek aldığı fırıncıyı vicdani olarak sömürür ve ondan bedava ekmek almayı başarır. Fırıncıdan aldığı bedava ekmekleri satıp eline geçen para sayesinde diğer arkadaşlarıyla birlikte sinemaya gider. Fırıncı bunu öğrendiğinde Semih'i bir dahaki gelişinde döver. Semih bir daha o fırıncıya uğramaz. Anlatıda üzerinde en çok durulan karakterlerden biri Semih'tir. Ancak şahini alıp kaçtıktan sonra anlatıdaki bütün etkinliğini kaybeder.

Etkileşim Florya düzlüğünde kuş yakalamaya çalışan çocuk karakter, anlatının en entrik kişilerinden biridir. Eserde onunla ilgili olan bölümlerin çoğu anlatıcı tarafından aktarılır.

ÖRNEK ANILAR

Umutlu Zamanının ve gücünün çoğunu kuş yakalamak için harcayan Semih, istenilen kuşları yakalamak konusunda oldukça hevesli ve umutludur: "Bir şey oldu," dedi. "Vallahi de billahi de bir şey..." Dişlerini sıkıyor, yüz etleri geriliyordu. "Bunda bir uğursuzluk var. Dün canavar gibi petaniyalara saldıran kuşlar... Bugün... İşte görüyorsun, yüz lirayı duyunca... İşte..." Ürküntüyle Tuğrula baktı o da: .. "Uğursuzluk var, aaaah," diye de içini çekti. "Gelecek," dedi, gene Tuğruldandan yana baktı. "Olsun, gelecek, hem de ne gelecek... Gelecek ki gelecek..." Petaniyaların ipini çekerken, bir gözü denizin üstündeki kuşta koşarken, "gelecek," diye bağırdı. "Ne olursa olsun gelecek".

Sitemkar Kuş yakalayarak boşa zaman harcadıklarını ve artık kimsenin kuş azat etmek istemediğini söyleyerek İstanbullulara sitem eder: "Doldu," dedi Semih benim yanıma gelirken. "Kafesler kalmadı kuş doldu. Günde beş yüz kuş yakaladığımız oluyor. Geliyor kuşlar, yakalamazsan da olmaz." "Olmaz," dedim. "Mademki kurmuşsun ağı." "Öyle," diye boynunu büktü. "Taksime, Sirkeciye, Eyübe götürün azat buzatlık, diye satın." "Almıyorlar, artık kimse azat buzatlık kuş almıyor," dedi Semih. "Dün ben bütün şehri dolaştım, bir Allahın kulu çıkıp da bir tek kuş salıvermedi havaya... İstanbul göğüne. Bu insanlar değişmiş. Din iman, vicdan, Allah kitap kalmamış bunlarda ...".

Talihsiz Semih elini atmış olduğu neredeyse her işte çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır: "Üç gün önce iki kafes dolusu kuşu ben götürdüm Eminönüne. Bir sakallı az daha beni öldürüyordu. Öyle bir öfkelenmişti ki, elinde sopa, azgın bir boğa gibi... Vallahi adam abi, öfkeden çıldırmıştı, ben önde o arkada, benim elimde kafesler, onun elinde, nah bu kadar sopa, parkı iki kere döndük, ben kafesleri oraya, parkın ortasına bırakıp kaçmasaydım sağlama herif beni öldürmüştü. Sakalı titriyor, dudakları sarkıyordu, bir ölüm gibi geldi üstüme. Bir ölüm gibi. Ben ona yapacağımı biliyorum. Ben kafesleri oraya bıraktım ya, sakallı, boynu kalın adam sopasını oraya, yere koydu, homurdandı, ben onu titreyerek Yeni Caminin merdivenlerinde durmuş seyrediyordum, kafeslerin başına oturdu, ellerini havaya açtı, belki yarım saat dua okudu. Sonra kafesin ağzını açtı, başladı kuşları teker teker havaya, her kuşun üstüne bir dua okuyarak, havaya salıvermeye, ta öğleye kadar okudu, kuşları salıverdi, tam öğle ezanı okunuyordu ki, son kuşu uzun uzun okşadı, dualar okudu, uzun uzun abi... Ben delirmişim ya, kıpırdamıyorum, delirmişim ya elim ayağım kesilmiş, ben delirmişim ya ölmüşüm, ben delirmişim ki... İşte abi, baktım adam kafeslerin üstüne çıkmış eziyor... Kafesleri ezdi ezdi, yamyassı etti...".

Alaycı Kuş pazarındaki Hacı'yı öldüreceğini söyleyen Süleyman'a alaycı bir üslupla cevap verir: "Öldür," dedi Semih öfkeyle. "Öldür de hapislerde çürü. Çürü de bu sefer Zare teyze bir iyice kederinden yataklara düşsün de ölsün".

Cesur "Semih kuşu kafese koyduktan sonra, daha yüzünü gözünü silmeden, öyle kan içinde, parçalanmış, vardı çakırın karşısına dikildi. Altı eşşek kadar çocuk bir yanda, onların da karşısında Semih tek başına, orada kavak ağacının altında hiç konuşmadan yumrukları sıkılmış bir süre karşı karşıya kaldılar. Önce Semih : "Ne yani ulan?" dedi. "Gözünüzü dikmişsiniz, öyle yiyecekmiş gibi günlerdir ne bakıyorsunuz öyle, ne yani ulan! Siz hiç insan görmediniz mi?!" "Gördük," dedi Tuğrul. "Ulan senin baban ulan," dedi Hüseyin. "Çatmayın bu uğursuzlara," dedi balıkçı Erol, üstü başı balık puluna batmıştı, balık kokuyordu ta beş metre öteden bile. "Senin sülalen uğursuz," dedi Semih. Yumrukları sıkılmış, omuzları kabarmıştı Semih'in. "Çakır gözlü uğursuz köpek... Geldik geleli o iğrenç gözlerini dikmiş bizi dikizliyorsun, Menekşe karısı, orospu".